

Tartu Ülikool

Usuteaduskond

Tatiana Kovaleva

EESTI VENELASED ERINEVATES AASIA VAIMSETES GRUPPIDES

Bakalaureusetöö

Juhendaja Irina Paert, PhD

Tartu 2013

Sisukord

1. Sissejuhatus.....	3
1.1. Valim ja meetod.....	4
1.2. Etniline Identiteet.....	5
2. Organisatsioonide ajalugu, vaimse õpetuse sisu ja Eesti kogukonnad	6
2.1. Brahma Kumaris tekkimine, ajalugu ja alusepanija.	6
2.2. Brahma Kumaris usuline õpetus ja praktikad	9
2.3. Shri Ram Chandra Mission (Sahaj Marg) tekkimine, ajalugu, õpetajad	11
2.4. Sahaj Marg vaimne õpetus ja praktikad.....	13
3. Tegevus Eestis ja uute liikmete juurde saamine	14
3.1. Brahma Kumaris kogukond Eestis.....	14
3.2. Sahaj Margi kogukond Eestis	14
3.3. Uute liikmete värbamine.....	15
3.4. Kaasnevad muutused elus	19
4. Aasia vaimsete gruppide liikmete sotsiaalne taust.....	21
5. Gruppide võrdlus	22
5.1. Õpetus ja ülesehitus	22
5.2. Liikmed.....	23
5.3. India vaimsed praktikad ja võrdlus kristlusega.....	24
6. Analüüs ja kokkuvõte	27
BIBLIOGRAAFIA	30
Võõrkeelne resüme.....	32
Lisa 1: Intervjuu küsimused.....	33

1. Sissejuhatus

Eesti on usuliselt mitmekesine maa ning Eesti ühiskond koosneb peale erinevatest rahvustest inimeste ka erineva usulise taustaga inimestest. Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida Eestis elavaid venekeelt emakeelena kõnelevaid inimesi, kes on olnud õigeus ristitud või on kristlikes perekondades üles kasvanud, kuid kuuluvad mõnda Indiast pärit usulisse liikumisse. Kuna paljude Eestis elavate rahvuste jaoks on nende esivanemate religioon tähtis kultuurilise identiteedina, rahvuslike traditsioonide ning enesemõistmise osana, tunnen huvi selle vastu, miks nad on valinud endale traditsioonilisest täiesti erineva usu. Oma töös keskendun vene rahvusest inimestele India päritoluga vaimsetes usugruppides. Töö eesmärgiks on uurida välja põhjused, miks teistsuguse kultuurilise ja usulise taustaga inimesed on nende gruppidega liitunud, millised on olnud nende usulised otsingud ja kuidas usk nende eludes väljendub. Minu jaoks pakub see teema huvi ning mõnes mõttes väljakutset, kuna seda ei ole varem uuritud. Käesolevas töös püüan valgust heita kahele venekeelsele elanikkonnale suunatud India vaimsele rühmale, nende tekke ajaloole ning alusepanijatele, vaimsetele praktikatele ja inimestele, kes sinna kuuluvad.

Töö on jagatud kuueks osaks. Esimesel osal on sissejuhatav funktsioon, valimi ja meetodi kirjeldamine. Teine osa keskendub Brahma Kumaris ning Sahaj Marg vaimsete liikumiste iseloomustusele. Käsitletakse nende tekkimist, alusepanijaid, usulisi õpetusi ning praktikaid. Kolmandas osas on vaatluse all nende kahe uusususundi tegevus Eestis: kogukonnad ning uute liikmete värbamine. Neljas osa keskendub liikmetele: nende haridustasemele, perekonnaseisule, ühiskonda integreerumisele ning nende usulistele otsingutele. Viiendas osas võrreldakse neid kahte gruppi. Kuues osa aga kujutab endast analüüsi.

Eesti venelaste all mõeldakse antud töös vene keelt emakeelena kõnelevaid inimesi, kes elavad Eestis. Kuigi mõned küsitletavad on pärit ka Ukrainast või Valgevenemaalt, on siiski määravaks faktoriks vene keel kodu- ja emakeelena.

1.1. Valim ja meetod

Teema uurimiseks kasutati osalusvaatlust ning intervjuerimist. Välitööd tehti 2013. aastal, kogutud materjal koosneb 12 poolstruktureeritud süvaintervjuust ning osalusvaatluse käigus täidetud uurimispäevikust ning niinimetatud planeerimata fookusgruppide vestlustest, mille käigus täpsustati erinevaid teemaga seotud aspekte. Tallinnas korraldatud intervjuud, mille kestvus oli pool kuni kolm tundi, käsitlesid isiklikke mälestusi, sooritatavaid vaimseid praktikaid, eelnevaid usulisi otsinguid.

Minu valim koosneb kahte India vaimsesse rühma kuuluvast kahest mehest ja kümnest naisest. Samuti kolmest naistest, kes olid käinud loenguid kuulamas ja praktiseerimas mitmeid kordi, kuid kes otsustasid, et see neile ei sobi. Informaatorite leidmiseks kasutasin lumepallimeetodit.

Uurimiseks valiti Brahma Kumaris Vaimne Ülikool ja Sahaj Marg (Shri Ram Chandra Mission) vaimsed grupid, kuna tegemist on India päritolu uute vaimsete liikumistega, mille vaimseks põhitehnikaks on Raja-jooga ning mille liikmed on vene keelt kõnelejad, mis võimaldab neid omavahel paremini võrrelda. Nende gruppide kohta puudub eestikeelne informatsioon vaatamata sellele, et nad mõlemad tegutsevad Eestis juba aastaid ning nende liikmete arv vaikselt kasvab. Seega võiks oletada, et nende vaimsete ühenduste ning nendesse kuuluvate liikmete kirjeldamine annaks panuse Eesti religioosse pildi kirjeldamisele ning kujutab endast taustauuringut, mis annab teavet sotsiaalsetest ja religioossetest aspektidest uutes usulistest liikumistes Eestis, mis võib kasulik olla edaspidisteks uuringuteks.

Vaatluse all olevaid gruppe võib Läänes pidada uusususunditeks. Mõiste „India vaimne grupp“ tähistab käesolevas artiklis India päritolu uut vaimset liikumist ehk „uusususundit“, mis on Lea Altnurme (2012:10) definitsiooni järgi ajalisel uued või

vanad usundid uues sotsiaalkultuurilises kontekstis. Enamus uususundi uurijaid kasutab terminit „uus vaimne liikumine”, sest „kultus” on saanud halvustava tähenduse meedias ning kultuste vastaste gruppide seas, kelle arvamused neist liikumistest on kahjulikud (Daschke ja Ashcraft, 2005:1).

1.2. Etniline Identiteet

2010. aastal tehtud EEU uuring käsitleb usu rolli Eesti ühiskonnas. Selle uuringu tulemused näitavad, et 16,3% vastanutest kuulub mõnda kogudusse või usuliikumisse ning 39,7% peab ennast usklikuks või usu poole kalduvaks inimeseks. Nende kahe grupi hulgas on 1/3 eestlasi ja 2/3 muust rahvusest inimesi. (Saar, 2012: 56)

REL 2011 statistika näitab, et Eesti religioonipilt on mitmekesisem ja avatum kui kunagi varem ja kristlike ühenduste kõrval on tegutsemas uuemad välismaalt saabunud usuliikumised. Eesti ühiskonnas on mitte-eestlastel kõrgem usklikkusmäär. Õigeusklike inimeste seas moodustavad suurima osa venelased ning umbes 40% õigeusklikke on muud Eestis elavad rahvused (sealhulgas ka valgevenelasi ja ukrainlasi). Muu usu on valinud endale vähem kui 10% eestlastest ning ülejäänud osa selles grupis moodustavad venelased ja muust rahvusest inimesed. (Beltadze, 2011)

Keelt ja religiooni peetakse olulisteks rahvusliku identiteedi sümboliteks. Raigo Liiman (2001) on seisukohal, et usk on üks venelaste etnilisust tugevdavaid tegureid ning väga tähtis kultuuri koostiosa. Tema uuringu tulemused näitasid, et enamikul selles osalenud venelastest oli etnilise identiteedi ja usu vahel tugev seos. Uuringu autor oletab, et venelased rahvusvähemusena hoiavad usust kui etnilise identiteedi olulisest elemendist tugevamini kinni ning sellel viisil kindlustavad nad ema etnilise identiteedi ja säilitavad oma usulisi traditsioone. Tema uurimistöös esitatud hüpotees, et religioon on Eesti venelastele tähtis etnilise identiteedi osa - leidis kinnitust. 1998. aastal oli usk (üle poole vastanute jaoks õigeusk) lahutamatu osa venelaste identiteedist. (Liiman, 2001: 91)

2. Organisatsioonide ajalugu, vaimse õpetuse sisu ja Eesti kogukonnad

2.1. Brahma Kumaris tekkimine, ajalugu ja alusepanija.

Peter Clarke'i (2006: 63) definitsiooni järgi on Brahma Kumaris ülemaailmne neohinduistlik liikumine rohkem kui 3000 keskusega üle maailma. Brahma Kumarise kodulehekülje andmete järgi on neil 8500 keskust 110 riigis üle maailma (Brahma Kumaris, *Introducing Ourselves*). Kui mõlemad andmed vastavad tõe, tähendab see kogukondade kahekordistumist 6-7 aastaga. Ennast tutvustavate flaierite peal mainib Brahma Kumaris filiaale 120 riigis, mis omakorda erineb informatsioonist nende enda ametlikul koduleheküljel.

1937. aastal sai liikumine endale nimeks Brahma Kumaris Vaimne Ülikool, rõhutades oma põhilist eesmärki levitada vaimseid teadmisi terves maailmas selleks, et ehitada maa peal paradiisi. Raja Joga on liikumise teine nimetus. (Clarke, 2006: 63)

Liikumise asutaja on India juveeliäri omanik Dada Lekhradh, kes on sündinud 1876. aastal hinduistlikus kooliõpetaja peres. Ta sai edukaks ärimeheks ning elas koos perega Hyderabadis, Sindhis, mis tol ajal oli India osa ning on praegune Pakistan. (Dvorkin, 2002: 390-403)

60-aastaselt meditatsiooni ajal sai ta ilmutusi, mis muutsid tema elu ning said Brahma Kumarise ideoloogia aluseks (Dvorkin, 2002: 390-403). Esimeses ilmutustes tuli Šiva tema sisse kuldse punase valgusena ning avas talle „kogu tõe ja kõik teadmised“ (Dvorkin, 2002: 390-403). Teises ilmutuses nägi ta linnasid, mis olid täiesti hävitatud juhtivate rakettidega, mida ta hiljem tõlgendas kui hoiatust ülemaailmsest aatomisõjast (Clarke, 2006: 63). Kuigi üks teenistusobjektidest Brahma Kumarise järgijate seas on Šiva, on ta vähe seotud Hindu samanimelise jumalusega (Dvorkin, 2002: 390-403). Brahma Kumaris kujutab ennast sünkretistlikku religiooni, mida on raske seostada ühe konkreetse Hindu religiooni liigiga (Dvorkin, 2002: 390-403).

Lekhraj tundis, et Jumal ehk Kõrgeim Hing on tema sisse läinud selleks, et anda ühiskonnale uus sõnum, mis oli oluline mitte ainult tema, vaid ka terve maailma jaoks. Tema järgijad said tuntuks kui Brahma Kumaris- puhtad Brahma tütreid ja pojad. Üle 300 inimese, sealhulgas ka mehed, liitusid algse kogukonnaga, mille nimeks oli esialgu Om Mandali. Lekhraj sai liikumise juhiks ning oli selle eestvedajaks kuni surmani aastal 1969, 93. aasta vanuses. (Partridge, 2004:175)

Lekhraj oli jõudnud arusaamnia, et Jumal elab valguse maailmas, dimensioonis, mis asub väljaspool füüsilist, mis on kõikide hingede kodumaa. Läbi aegade on Jumal ilmutanud suuri tõdesid prohvetite ja sõnumiedastajate kaudu ja praegu avaldab ta uusi õpetusi. Meie ajaperiood on võrratu oma vaimsuse võimu poolest ning on igapäevase asi kasutada seda aega parema maailma loomiseks. Lekhraj sai ilmutusi, mille kaudu ta sai teadlikuks maailma taandarengust ning selle transformatsioonist. (Partridge, 2004:175)

Lekhraj oli seisukohal, et keha on vaja eemaldada teadvusest ning liikuda hinge teadvuse poole. See hõlmab endas omakasupüüdmatust, tsölibaati ning materiaaletest kiindumustest vabaks laskmist. Samuti, endas tugevama vaimsuse ülesehitamist, mis keskendub sellele, et iga inimene on oma olemuselt hing. Seega, kõik välised omadused, sealhulgas sugu, vanus, nahavärv ja rass, on pealiskaudsed. Inimesi tuleb käsitleda kui hingi ning selleks on vaja endas kasvatada selliseid omadusi nagu rahu, empaatia, lahkus, armastus ja nii edasi. Selle aluseks on sügava vaimsuse vajadus, mis tuleneb otseselt Jumalast ja ta on valmis annetama rahu ja armastust neile, kes tahavad seda saada. (Partridge, 2004:175)

Saadud ilmutus sundis Lekhrajit müüma maha oma juveeliäri ning koos naiste grupiga moodustasid nad uue liikumise. Tänapäeval juhivad seda vaimset liikumist naised ning samuti suunavad nemad tegevust peaaegu kõikides maailma filiaalides (osakondades). Tol ajal oli see India jaoks revolutsiooniline. (Clarke, 2006)

Vahetult pärast India ja Pakistani eraldumist kolis kogukond Mount Abusse Rajastanis, kus on peakorter tänase päevani (Partridge, 2004:175). Lekhraj ise hakkas tihti kogema ühinemist Shivaga, keda ta nimetas Kõrgemaks Hingeks. Olles meediumina Jumala ja inimeste vahel, sai Lekhraj tuntuks kui Adi Dev või hellitavalt Brahma Baba nime all (Clarke 2006: 63).

Mount Abu kujunes suurimaks kogukonnaks, mis kasvas kiiresti ning tõmbas endale palju tähelepanu sellega, et oli hästi organiseeritud ning samal ajal toimus seal sügav vaimuelu. Kuigi Lekhraj jäi elu lõpuni liikumise üldiseks vaimseks liidriks, kujunes andekast noorest naisest Mateshwari Sarashvatist varsti välja selge juht (keda nimetati Mamaks). (Partridge, 2004: 176)

Esimesed õpetajad saadeti Inglismaale, kust see liikumine levis üle maailma. 2003. aastal olid liikumisel filiaalid 70 riigis üle terve maailma (Partridge, 2004:175).

Praegu on liikumise eesotsas kolm inimest, keda peetakse Brahma Kumaris vaimseteks liidriteks. Need on Dadi Janki, Dadi Hirdaya Mohini ja Dadi Ratan Mohini. (Brahma Kumaris, Spiritual Leaders)

Brahma Kumaris Vaimse Ülikooli kohta on väga palju vastuolulisi seisukohti ja vastakaid arvamusi. Neil endil on olemas kümneid internetilehekülgi, mis on erinevates keeltes. Samuti tegutsevad internetis mitu ühingut, mis on Brahma Kumaris vaimse liikumise vastu. Näiteks, *Brahma Kumaris Info* on üks nendest. Informatsioon, mida see sisaldab, kajastab ka mitmeid Brahma Kumaris lõpuennustusi. Esmakordselt seostati maailmalõppu II Maailmasõjaga. Alates 1975 kasvasid Brahma Kumaris liikmete seas uuesti esile maailmalõpu ootused. Ennustatavate kuupäevade seas olid aastad 1976, 1986-7, 2000 ja 2012. Praegu oodatakse maailmalõppu enne 2036. aastat, sest teemandi üleminekuajastu pikkus on 100 aastat ning liikumise asutaja sai oma ilmutusi 1936. aastal. (Brahma Kumaris Info, End of the World)

Organisatsiooni süüdistatakse selles, et Brahma Kumaris ainult meelitab inimesi terminiga Raja jooga. Kuid tegelikkuses ei ole praktikal, mida seal tehakse, midagi ühist selle jooga haruga. Samuti pööratakse tähelepanu 5000-aastase tsükli mudeli mittevastavust inimkonna ajaloo ja ning kritiseeritakse seda aktiivselt. Selle uususe kohta on mitmeid süüdistustusi: liikmed kaugnevad oma perekonnast, katkestavad sidemed oma sugulastega, tsölibaadi eluviis ei soodusta persuhteid ja viib konfliktideni, varajane örkamine (kell 4 hommikul) mõjutab halvasti isiksusele.

Brahma Kumarist peetakse destruktivseks kultuseks Venemaal, Prantsusmaal ja Kreekas, kus tehakse sellevastast propagandat.

2.2. Brahma Kumaris usuline õpetus ja praktikad

Keskseks ideeks Brahma õpetuses on ettekujutus maailmast kui korduvast teatrietendusest „Piirideta Draama“, mille režissööriks on Shiva ning igal hingel on oma ettemääratud roll. „Maailma tsükkel“ kestab 5000 aastat ning seejärel kordub jälle. See jaguneb omakorda neljaks perioodiks ehk ajastuks, millest igaüks kestab 1250 aastat. Need on kulla, hõbeda, vase ja raua ajastud, igaüks nendest kestab 1250. Hinged läbivad samuti need neli ajastut. Kuldset ja hõbedast ajastut nimetakse paradiisiks ning vaskset ja raua ajastut - põrguks. (Dvorkin, 2002: 390-403)

Brahma Kumaris õpetuse kohaselt on kuldse ajastus üks universaalne kuningriik, kus hinged elavad harmoonias; seal maailmas ei ole kurbusi, kannatusi, sõdu, lahutusi ning looduses valitseb igavene ilu. Kuldse ajastu inimesed on Jumala sarnased, säravad ja puhtad. Kuid iga oma kehastusega kaotab hing osa enda võimust ja puhtust. Alates vase ajastust satub inimeste vaim materia alluvusse ning näitab kehalist, mitte enam hingelist teadvust. Maailmasse ilmuvad patud, kannatused, kiindumused ja sõjad. Selleks, et aidata hingedel oma pattudega võidelda, saadab Jumal erinevate prohvetite kaudu religioone, kuid ainult raua aja lõpus, kus olukord muutub veelgi raskemaks ning hinged jõetuks, kus inimkond on praegu, avaldab Jumal tõe ja teadmisi Lehkraji kaudu. Need, kes võtavad tema õpetust vastu, astuvad

teemandi üleminekuajastusse ning hakkavad ette valmistuma järgmiseks tsükliks. (Dvorkin, 2002: 390-403)

Brahma Kumarise õpetuse järgi saavad ainult need, kes puhastavad ennast taimetoitluse, vooruslikkuse ning teadlikkusega, et inimene on puhas hing, ümber sündida ka kuldses ajastus. Kuna inimkond on praegu selles halvemas ajas, hävingute eel, ning iga hinge jaoks on see viimane kehastus, on oluline elada nii, et ümber sündida ka kuldses ajastus. (Clarke 2006: 63)

Brahma Kumaris Vaimse Ülikooli kava on keskendunud Raja Jooga praktika ümber, mis on meditatsiooni erivorm. Mantrat, hingamisharjutusi ning Hatha jooga asendeid kasutamata seletatakse õpilasele, kuidas kasutada aju jõudu. Meetodit õpetatakse nii gruppides kui ka individuaalselt (Melton, Baumann, 2002: 1169). Mediteeritakse lahtiste silmadega muusika või meditatsioonijuhi sõnade saatel. Inimesed peavad kujutama ennast ette särava valguse punktina ehk hingena, kes jätab keha ja lendab hingede maailma, kus ta laadib ennast täis armastuse ja rahuga.

Brahma Kumaris Tallinna kogukonnas teostatakse järgmisi praktikaid:

kollektiivses rahvusvahelises meditatsioonis osalemine, mis toimub iga kuu kolmandal pühapäeval kell 18-19 ning teiste riikide osalemise tõttu kestab 24 tundi;

iga päev, ka nädalavahetustel, kell 6:30 toimub püsivate liikmete grupis kollektiivne mediteerimine ning murli lugemine. Gruppi kuuluvad viis inimest, kes praktiseerivad Raja Joga meditatsiooni Brahma Kumaris vaimses ülikoolis juba 2-3 aastat. On olemas ka õhtune meditatsioon, mis on suunatud uutele liikmetele, kes hommikuti ei käi;

liikmed praktiseerivad taimetoitlust ning samuti suhete puhtust ehk tsölibaati;

teatud aegadel on *traffic control stops* (aja mahavõtmise hetked) ehk endale meeldetuletamised oma tõelisest olemusest, mis peavad toimuma teatud aegadel:

7:00, 10:30, 12:00, 17:30, 19:30 ehk 5 korda päevas. Kuid Brahma Kumaris Vaimse Ülikooli õpetaja sõnade järgi tuleb sooritada neid pause nii tihti kui võimalik, näiteks kord tunnis;

Brahma Kumaris liikmed ärkavad kell 4 hommikul hommikumeditatsiooniks ning teevad igal õhtul ka õhtust meditatsiooni, mida on soovitatav teha vahemikus 18-20. Seoses sellega, et alates kella 21 hakkab maailmas valitsema halb energia, tuleb magama minna hiljemalt sellel ajal. Üleüldse tuleb mediteerida nii palju kui võimalik ning mida rohkem, seda parem. Seda põhjendatakse nii, et meditatsiooni ajal hing puhastub selle ja eelmiste kehastuste *samskaaridest*.

2.3. Shri Ram Chandra Mission (Sahaj Marg) tekkimine, ajalugu, õpetajad

Shri Ram Chandra Mission õpetab jooga süsteemi, mida nimetatakse Sahaj Margiks ehk loomulikuks teeks. See on üks variant traditsioonilisest Raja Joogast, mis on kohandatud kaasaegse elustiiliga. Võrreldes teiste Raja Jooga koolidega on Sahaj Marg lihtsam ja ei sisaldasalajasi rituaale, nimesid või mantraid. (Melton, Baumann 2002: 1169)

Shri Ram Chandra Fatergarhist, keda hellitavalt nimetakse Lalajiks, oli adi-guru (esimene vaimne õpetaja) Shri Ram Chandra Missioonis. Lalaji sündis 1873. aastal maaomaniku perekonnas, Maipuri linnas. Tema ema suri, kui ta oli 7-aastane, kuid toetudes ema õpetustele tundis ta juba varasest east huvi vaimsete praktikate vastu ning pühendas nendele palju aega. Ta oli abielus ja arvas, et elu peres ei sega, vaid vastupidi - soodustab inimese vaimset arengut. (Sahaj Marg, Revered Lalaji Maharaj (1873-1931)) Teda kirjeldatakse kui karismaatilist meest võluva häälega, mis tõi tema juurde palju õpilasi, kelle seas oli ka 22.aastane noormees sama nimega Ram Chandra, kelle Lalaji valis järgmiseks Meistriks ehk enda järgijaks. Sahaj Margi teine guru on sündinud advokaadi perekonnas 1899. aastal, oli saanud hea hariduse ja valdas vabalt mitmeid keeli, sealhulgas ka inglise keelt. Ta alustas oma vaimset haridust erinevatest Indias laialt levinud joogapraktikatest. Ta oli saanud ametnikuks, mis hindu keeles on „babu“, mille järgi ta sai endale hüüdmini Babudji. Samuti nagu

esimene Meistergi, rõhutas ta perekonna rolli ning pidas seda aluseks isiku vaimsuse väljakujunemisel. Tema perekonnas oli kuus last ning ta töötas 30 aastat kohtusekretärina. 1945. aastal lõi ta Shri Ram Chandra Missiooni oma vaimse õpetaja auks.

Tema järglased ning õpilased kirjutasid mõlemale Meistrile ette võime edastada Jumalikku energiat, mida nimetatakse *pranahuti*. Selle võime taasavastas esimene õpetaja ja andis selle edasi oma järglasele ehk Babudjile, kes hakkas seda kasutama reisidel ühest India linnast teisse. Teda peetakse Sahaj Marg meditatsiooni levitajaks, kuna mõne aja pärast hakkas ta tutvustama seda mediteerimismeetodit ja õpetust Ameerikas ja Euroopas. Temaga kaasas käis tema sekretär, kelle nimi oli Shri Parthasarathi Rajagopalachari Madrasist. (Sajah Marg, Revered Babuji Maharaj (1899-1983))

Temast sai omakorda Babudji järelkäija ehk kolmas Meister Shri Ram Chandra Missioonis, keda lühidalt nimetatakse Charijiks. Ta sündis 1927. aastal Lõuna-Indias. Chariji huvi religiooni vastu tekkis tal 18-aastaselt pärast Bhagavad Gita loengu kuulamist, mille järel hakkas ta lugema usulisi ja vaimseid tekste. Kolmekümneaastasena hakkas ta õppima Vaishava Hindu religioosset haru, pöörates erilist tähelepanu joogaõe, filosoofiaõe, religioonile ja vaimsusele.

1964. aastal hakkas Charidji praktiseerima Sahaj Marg meditatsiooni. (Sajah Marg, Revered Parthasarathi Rajagopalachari)

Sahaj Margi samuti kritiseeritakse, kuid vähe võrreldes Brahma Kumarisega. Organisatsiooni süüdistatakse selles, et liikumise liider on kriminaalse taustaga. Ka selles, et liikmeid kontrollitakse liiga palju, paludes neid üles kirjutada kõik nende mõtted meditatsioonipäevikusse, mida prefekt saab lugeda. Ka selles, et grupis innustatakse liikmeid mitte abielluma inimestega väljaspool rühma. (Shashwat, 2011)

2.4. Sahaj Marg vaimne õpetus ja praktikad

Shri Ram Chandra Missioonis, erinevalt klassikalistest Raja jooga vormidest, tähtsustatakse indiviidi suhteid guruga, keda tavaliselt nimetatakse Meistriks või Õpetajaks. Sahaj Margi koolis on olemas eriline õpilasega (*abhjasi*) koostoime meetod, mida nimetatakse *pranahutiks* ehk vaimseks ülekandeks (Jumaliku energia edastamine). Meister selles süsteemis on ühest küljest juhendaja ja hooldaja (eeskostja) Jumala teadvustamise teel ja teiselt poolt on Jumalaga identifitseerituna *abhjasi* jaoks. (Агеенкова, 2011)

Käesolevas praktikas peaks õpilane näitama täielikku pühendumist, sõnakuulelikkust Meistri suhtes. Chari Ram Chanra Missioonis välja pakutud meditatsioon on tegelikult guru-jooga või õpetaja-kultus jooga. Antud õpetus levis laiaulatuslikult, ning ka Läänes, sellepärast, et ta oli kergelt kättesaadav.

Sahaj Marg igapäevased vaimsed praktikad hõlmavad:

- meditatsiooni Jumalikule valgusele südames, mida sooritakse igal hommikul enne päikesetõusu ning mis peab kestma 30 minutit kuni tund aega;
- puhastumist, mille käigus kujutab inimene ette, et kõik tema päevased muljed ja elamused tulevad seljast auruna välja. Tavaliselt teostatakse seda praktikat päeva lõpus või varaõhtul 30 minuti jooksul;
- enne magamisminekut loetakse palvet;
- grupimeditatsioone (ehk kollektiivseid meditatsioone), mida viib läbi instruktor ehk prefekt, mis toimuvad kaks korda nädalas - kolmapäeviti ja pühapäeviti. Kolmapäevane koosviibimine algab kell 18.30. Pühapäeval kogunevad Sahaj Marg liikmed kell 7:30, millele järgneb ühine hommikusöök, vestlusring ning erinevate teemadega seotud filmide ja loengute vaatamine. Pärast seda, kell 11:30, toimub ka teine *satsang*, mis samuti kestab tund aega. Kell 13:00 on infotund ning võimalus uutel

inimestel, kellel on tekkinud huvi selle vaimse liikumise vastu, esitada oma küsimusi ning saada ülevaade Raja Jooga südame meditatsioonist;

- individuaalseid istumisi prefektiga, mis peavad toimuma regulaarselt ja mitte harvem kui kord kahe nädala sees. Need kujutavad endast liikme istumist prefekti vastas ja mediteerimist, mille jooksul instruktor puhastab. Seda peetakse sügavamaks puhastumiseks sanskaaridest võrreldes sellega, mida abhjasi (õpilane) teeb ise igapäevaselt. Samuti annab prefekt võimaluse esitada küsimusi ning saada oma õpetajalt toetust. Individuaalne istumine kestab 30 minutit. Selleks, et osaleda kollektiivsetes meditatsioonides, tuleb läbida kolm individuaalset istumist prefektiga kolme järjestikuse päeva jooksul.

Lisaks tähistatakse Meistrite sünnipäevi. Nendel päevadel on Sahaj Margi keskus avatud terve päev ning meditatsioonid ehk *satsangid* toimuvad mitu korda. Samuti kantakse Õpetaja elust ette referaate, loetakse tema raamatuid, vaadatakse guruga seotud videosid ning kaetakse peolaud.

3. Tegevus Eestis ja uute liikmete juurde saamine

3.1. Brahma Kumaris kogukond Eestis

Brahma Kumaris Vaimse Ülikooli Tallinna filiaal avati neli aastat tagasi. Õpetaja saadeti Tallinnasse Leedust, kus Brahma Kumaris vaimne liikumine eksisteerib juba 20 aastat. Loengud ja meditatsioonid toimuvad kesklinnas korteris.

3.2. Sahaj Margi kogukond Eestis

Kogukond Eestis tekkis kolm aastat tagasi. Alguses toimusid kõik loengud, meditatsioonid ja individuaalsed istumised Ezoreticom raamatupoe ruumides, kuna neil ei olnud oma korterit. Umbes 1,5 aastat tagasi kolis grupp oma üüripinnale.

Eestis on Shri Ram Chandra missioonil 13-15 püsiliiget, neist kolm elavad Narvas. Kogukonnad on neil nii Tallinnas kui ka Narvas. Kuid Narva kogukond on

väga väikesearvuline (3-4 inimest). Kolm aastat tagasi, kui see liikumine Eestis alles tekkis, toimusid tutvustavad loengud ja *satsangid* Ezotericom raamatupoe ruumides.

(Naine, 29 aastat, SM) *Raamatupoel oli hea asukoht kesklinnas ning inimestel oli lihtne sinna tulla. Kuid me tundsimetervalt, et ühes ja samas ruumis toimunud erinevate praktikate energeetikad segunesid omavahel ja mõjusid meile negatiivselt. Kui me kolisime täiesti oma ruumi, kus keegi võõras ei käi, tundsid kõik kohe suurt vahet. Kõik meie liikmeid annetavad nii palju kui saavad - nendest rahadest maksamegi üüri.*

3.3. Uute liikmete värbamine

Selleks, et vaadata, kuidas inimesed nendest praktikatest teada saavad ning mis neid mediteerimisele kutsub, otsisin informatsiooni nende gruppide kohta ning uurisin nende reklaame. Samuti esitasin ma grupi liikmetele küsimusi selle kohta, millal ja miks nad sinna läksid ning kuidas nad sellest praktikast teada said.

(Naine, 51 aastat, BK) *Ma käisin Sudha Rani Gupta loengus ja kollektiivses meditatsioonis, mis toimus talvel ühes Tallinna gümnaasiumis. Oli palju rahvast ning ma tundsin sellest naisest tulevat imelist energeetikat. See oli minu esimene kokkupuude Raja Joogaga. Lõpus jagati meile välja flaiereid mis sisaldasid informatsiooni Brahma Kumaris Vaimse Ülikooli ning tasuta kursuse kohta. See pidi varsti seal pihta hakkama ning mul tekkis huvi minna. Otsustasin sinna helistada ning mind kutsuti Shakti sünnipäevale. Oli huvitav - tegime kõik koos ühe etteaste ning vahetasime külalistega häid soove. Nüüd osalen baaskursusel.*

(Naine, 32 aastat, SM) *Mul on üks tuttav, kes tegeleb joogaga ning ta pidevalt räägib sellest. Mul tekkis huvi samuti proovida mingit Ida vaimset praktikat, kuid iseseisvalt nagu tema ei saaks ma hakkama. Ma tundsin vajadust inimese järgi, kes saaks mind õpetada ja kõike seletada - neid erinevaid praktikaid on niivõrd palju, et ma ei suudaks ise valikut teha.*

Nägin internetist kuulutust Sahaj Marg avatud uste päevast ning otsustasin minna vaatama. Kõik tundusid nii sõbralikud ja toredad ning ma otsustasin proovida selle meditatsiooni süsteemi. Käin juba 1,5 kuud ning tunnen, et see sobib mulle (välja arvatud varajane ärkamine -naerab), kuid loodan, et kunagi saan ka sellega hakkama. Nüüd tahab see sõber, kes joogaga tegeleb, samuti tulla.

(Naine, 29 aastat, SM) Meil käib siin täitsa mitu perekonda - ema ja tütar, kaks õde. Kui ma ise alles hakkasin Sahaj Marg meditatsiooni praktiseerima, suhtusid minu pereliikmed sellesse väga skeptiliselt. Praegu nii minu ema kui ka minu õde, kes elavad mõlemad välismaal, teevad seda vaimset praktikat regulaarselt ning on käinud koos meie grupiga Indias Meistri juures. Isegi minu mees hakkas mingi aeg tagasi mediteerima, kuid tema alles katsetab seda teed.

Praktikas osalevate inimeste vastuste ning internetist leitud info alusel järeldasin, et suur osa India vaimsetes liikumistes osalejatest saab praktikast teada oma tuttavate ning lähedaste kaudu, kes kutsuvad neid vaatama või loengut kuulama. Osa inimestest leiab informatsiooni interneti kaudu (näiteks vene inimestele suunatud internetileheküljelt <http://www.ezotericom.com/>), kus reklaamitakse välja erinevaid jooga, meditatsiooni, psühholoogia või astroloogiaga seotud seminare, loenguid jne. Tegu on enamasti tasuliste koolitustega, kuid nii Brahma Kumarise kui ka Sahaj Margi kursused ja praktika on tasuta vabatahtlike annetustega. Selle poolest paistavad nad välja ning see toob nende juurde inimesi, kes soovivad joogat või meditatsiooni proovida, kuid ei tea täpselt, mida nad soovivad ja ei taha ka tundmatu asja eest raha maksta. Shri Ram Chandra missioon korraldab samuti regulaarselt avatud uste päevi, mis enne Ezotericom raamatupoe sulgemist toimusid sealsamas (Tallinna kesklinnas, Kaarli pst.). Kuid alates aprillist 2013 hakkavad need avatud uste päevad seoses raamatukaupluse sulgemisega toimuma Kopli elurajoonis üüripinnal, kus samuti toimuvad *satsangid*, treeningud ning individuaalsed istumised.

Mõned inimesed saavad praktikatest teada Sisemise Tarkuse Päevade messilt, mis toimub Tallinna Sikupilli Keskkoolis kaks korda aastas. Messil osalejatel on võimalus tutvuda erinevate loodusravi meetoditega, sealhulgas ka erinevate jooga harudega (näiteks Falun Gong), kuulata loengud sellistel teemadel nagu „installatsioonid,” „astroloogia,” „reiki.” Erinevad vaimsed ühingud eksponeerivad seal ennast, tutvustavad oma praktikaid ning müüvad esoteerilist kirjandust.

Mõlemad vaimsed liikumised jagavad oma flaiereid ning voldikuid, kus rõhutatakse meditatsiooni tähtsust kui võtit õnneks, rahuks, vaimseks terviseks ja harmooniliste suhete taastamiseks.

Nendes voldikutes tutvustab Brahma Kumaris ennast kui rahvusvahelist mittekommertslikku ja mittereligioosset heategevuslikku organisatsiooni.

„Sageli inimesed, kes on liitunud Ida usundi gruppiga, liiguvad ringi vilkamalt kui kristlased, mis on ka mõistetav, sest kultused on võrreldes kristlike ühendustega ebastabiilsemad, tekivad või kaovad sagedamini. Lisaks on selles miljões hulgaliselt kursusi, peamiselt eneseabigruppe või ka treeningrühmi, näiteks joogavõimlemise, meditatsiooni rühmi jne., mis on enamasti teatud kestusega. Inimesed kulgevad ühest grupist teise või osalevad mitmes grupis korraga ning otsimisest endast on saanud oma usuga inimeste religioosseks olemise ja sellena tegutsemise viis” (Altnurme, 2005).

(Mees, 63 aastat) Mina olen inimene, kes on terve oma elu pühendanud töö otsimisele. Ma olen nii palju käinud erinevates praktikates, usugruppides jne, et võin ise dissertatsiooni sellel teemal kirjutada. Kuigi enne 25. eluaastat religioon mind üldse ei huvitanud, olin rumal ja noor. Oma vanuses, võin öelda, et iga inimene hakkab keskealiseks saades tundma väsimust. Tema harjumused ja kiindumused muutuvad koormusteks, tekib surmakartus. Siis on väga mõistlik pöörata tähelepanu Ida õpetustele. Sellepärast ongi enamik inimesi, kes tulevad sellistesse Ida kogukonda, tavaliselt 40 aastat pluss.

(Naine, 71 aastat, SM) *Mina olen tegelenud erinevate vaimsete praktikatega juba paarkümmet aastat. Olen alustanud joogast ning läbi proovinud jooga erinevaid liike: hatha joogat ning kundalini joogat. Olen lugenud palju selleteemalisi raamatuid. Praeguses vanuses tunnen, et raja jooga, millel baseerub Sahaj Margi meditatsioonil, sobib mulle kõige paremini. Olulist rolli mängivad minu jaoks ka inimesed ja sobiv aeg.*

(Mees, 30 aastat, SM) *Ma olen kaua otsinud enda jaoks kõige sobivamat viisi vaimseks arenguks. Tegelesin joogaga, käisin erinevates seminarides ja treeningutel, kuid ei suutnud leida seda „õiget.“ Minu jaoks ei olnud see ka kõige lihtsam eluperiood... Sahaj Marg on tõepoolest loomulik tee. Ma tundsin, et see on midagi minule, oli kerge tunne. Seda on raske uskuda, aga ka minu probleemid hakkasid ise lahenema. Muidugi ei kadunud nad kõik, kuid ma hakkasin nendesse rahulikumalt suhtuma.*

Üks osa küsitletutest on ühinenud vaimse liikumisega või alustanud oma vaimseid otsinguid raskel eluperioodil.

(Naine, 53 aastat, BK) *Võib öelda, et 37. aastasena arvasin, et olen edukas. Kuid ühel hetkel hakkasin tundma, et mul on vähe kontrolli oma elu üle, et kõik läheb kontrolli alt välja. Ma väga tahtsin leida Jumalat, temast aru saada. Vaimsesse Ülikooli tulin sellises seisundis. See teadmine hingest muutis kõik. Sain aru, et Jumal on samuti hing, Kõrgem Hing, ning saab pakkuda sellist toetust ja armastust, mida ükski inimene ei suuda anda.*

(Naine, 29 aastat, SM) *Meie juurde tullakse tavaliselt ikka siis, kui mingis eluvaldkonnas ei lähe kõik hästi. Tavaliselt sellest ei räägita, kuid ma kohe näen, kui inimesel on mingi mure. Tore on jälgida seda, kuidas praktikaga tegelev inimene saab vaikselt oma muredest lahti.*

3.4. Kaasnevad muutused elus

(Naine, 48 aastat) *Alguses on need muutused nähtavad ainult inimesele endale, natukene hiljem ka lähedastele ja sõpradele ning mõne aja pärast tekib tunne, et terve maailm näeb Sahaj Marg praktiseerijas erinevust.*

(Naine, 45 aastat) *Mul ei teki konflikte, ma ei ärritu, ei vihastu, kuna ma tean, et mina olen hing. Kuna mediteerimine toimub lahtiste silmadega, võin ma igal hetkel endale tähelepanu pööramata lennata meditatsiooni seisundis Kõrge Hinge juurde ning meelde tuletada kõik oma algsed head omadused ja kõik minu negatiivsed tunded kaovad siis ära.*

(Mees, 30 aastat, SM) *Ma tundsin suur rahulolematust enda eluga enne, kui hakkasin joogaga tegelema. Tol perioodil süvenesid mul probleemid tervisega ning keegi arstidest ei suutnud mulle lahendust pakkuda - ostsin pidevalt uusi kalleid ravimeid, mis ei aidanud. Majanduskriisi tõttu jäin tööst ilma ning veetsin kaua aega töötukassas. Ma hakkasin osa võtma erinevatest jooga, eneseabi ja isikliku kasvu kursustest ning ühel päeval sain teada ka Sahaj Margist. Olen alustanud praktikat ning täielikult muutnud oma eluviisi - sain taimetoitlaseks, loobusin suitsetamisest. Minu tervislik seisund paranes (nimelt kadus allergia paljude erinevate toiduainete vastu). Samuti tundsin, et mul tekkis kõvasti rohkem energiat töö otsimiseks. Praegu olen ma otsustanud astuda sisse rakenduskõrgkooli, et saada erialast haridust. Elu on üldse palju lihtsamaks muutunud, nagu keegi aitaks mul probleemidele lahendusi leida.*

(Naine, 28 aastat) *Kõike rohkem hämmastab mind see, et mul on tekkinud palju rohkem aega ning energiat. Ma seostan seda varase tõusmisega ja varase voodisse minekuga. Talvel ja sügisel ma ärkan enne päikesetõusu ning suvel ja kevadel kell 5 hommikul. Kuid ma ei tunne ennast unisena, isegi vastupidi - mul on palju energiat terveks*

päevaks. Isegi see, et pühendan praktikale umbes poolteist tundi päevas, aitab mul paremini oma aega planeerida ning kuidagi kiiremini ja lihtsamini kõiki oma igapäevaseid kohustusi teostada.

(Naine, 45 aastat) Meditatsioon on üldse väga kasulik: see aitab ärevusega toime tulla ning muuta suhtumist asjadesse, mida me ei ole suutelised muutma, hirmu tase langeb. Mul on suurepärane abikaasa, lapsed ja parim töö. Kuid pika aja jooksul ma ise rikkusin oma elu mõtetega, et mis juhtub, kui ma jään sellest tööst ilma või perekond laguneb. Aga nüüd ma enam ei karda seda, sest tean, et meditatsioon on võimas vahend, mille abil saab mistahes eluraskustega võidelda. Seda ei saa keegi mult ära võtta ning see rahustab ja lohutab mind.

(Naine, 29 aastat) Kui mõnikord juhtub nii, et ma jätan vahele mingi osa Sahaj Marg praktikast, hakkab kohe tundma ebameeldivaid tagajärgi ja samuti süümepeinasid. Ma olen aastaid püüelnud sellise seisundi poole, kus ma olen praegu, ning ma ei taha seda kaotada. Need praktikad aitavad mul mitte ainult kogeda meelerahu ja õnnelikkust, vaid ka oma lähedastega heades suhetes olla.

Mul oli võimalus vestelda ka mõne inimesega, kes on mitmeid kordi käinud loengutes või meditatsioonis nende kahe uue vaimse liikumise raames, kuid otsustanud, et erinevatel põhjustel see neile siiski ei sobi.

(Naine, 45 aastat, SM) Ma olen õigeusklik inimene, kuid lugesin internetist, et meditatsioon aitab pingeid vähendada ja lõdvestuda. Ma ei oleks läinud tundmatusse organisatsiooni, usaldan pigem tuttavate soovitusi, kuna tahan olla kindel, et tegemist ei ole sektiga. Alguses mulle meeldis, et meditatsiooni tutvustavas tunnis öeldi meile, et sellest võivad osa võtta eri konfessioonidest inimesed, kuid pärast selgus, et

meditatsiooni ei ole siiski üldse soovitatav segada kokku muude vaimsete praktikatega.

(Naine, 51 aastat, SM) Mind on eemale tõuganud guru üleliigne kultiveerimine. Piiblis on öeldud mitte tekitada endale ebajumalaid.

(Naine, 24 aastat, BK) Olen läbi kuulanud 6 loengut sissejuhatavast kursusest ning mida rohkem ma teada saan, seda kindlam ja tugevam on tunne, et see pole minu jaoks. Jutustamine käib autoritaarsel viisil, meditatsioonile pööratakse vähe tähelepanu ning palju aega Vaimse Ülikooli õpetustele, milles minu jaoks on väga palju vastuolusid inimkonna ajalooga (näiteks, 5000 tsükkel). Võib-olla olid minu ootused teistsugused...

4. Aasia vaimsete gruppide liikmete sotsiaalne taust

Sotsiaalse tausta all mõeldakse haridustaset, eesti keele oskust, ühiskonda sulandumist, perekonna ning töö olemasolu.

Mõlemas vaimses liikumises on suurem osa osalejatest naised. Mehed moodustavad vähem kui 10% liikmeskonnast. Liikmete keskmine vanus on 30 kuni 50 aastat ning kõik intervjueeritud isikud on olnud kas õigeusust ristitud või sündinud peres, kus vähemalt üks vanematest on õigeusklik. Olen uurinud ka kõigi nende inimeste hariduslikku tausta, kellega vestlesin, ning selgus, et kõigil on olemas vähemalt keskharidus ning suuremal osal ka kõrgharidus. Liikumiste liidrid on tulnud Eestisse endistest Nõukogude Liidu liikmesriikidest (Valgevenest ja Leedust), ei valda eesti keelt ja ei käi tööl, pühendades suurema osa oma ajast sellele vaimsele liikumisele. Kuid kõik liikumise järgijad valdavad eesti keelt keskmisel või väga heal tasemel ning suuremal osal on olemas ka pikaajaline töö, välja arvatud üksikud inimesed, kes on lapsepuhkusel või hetkel töötud. Liikumise ideoloogiaga paralleelsele

tõmmates on Brahma Kumaris liikmete seas palju lahutatud või üksikuid naisi ning suurem osa Sahaj Marg liikmetest on pereinimesed. Kuid perekonna suhtes on tavaliselt otsus tehtud juba eelnevalt ning selle järgi valitakse ka millise vaimse liikumisega liituda. Kuid vastupidise näitena võib tuua ühe paari, kes otsustas elada tsölibaadis, et kuuluda Brahma Kumaris vaimsesse liikumisse.

Võrreldes India vaimsetesse liikumistesse kuuluvate inimeste haridustaset Eesti elanikkona keskmise statistikaga (Haridus- ja Teadusministeerium, EL haridusindikaatorid), võib järeldada, et grupi liikmetel on keskmisest kõrgem haridustase, kuna suurem osa nendest omab kõrgharidust.

5. Gruppide võrdlus

5.1. Õpetus ja ülesehitus

Brahma Kumaris ja Shri Ram Chandra Missioon erinevad paljudes olulistest aspektides. Märkimisväärseim erinevus seisneb eluviisi erinevuses. Sahaj Marg on alati rõhutanud perekonna olulisust ja selle suurt rolli vaimse kasvamise teel. Brahma Kumaris rõhutab vastupidiselt puhtuse ning tsölibaadi hoidmise põhimõtet. Nende vaatenurgast soodustab just see aspekt vaimset arengut.

Brahma Kumaris Vaimses Ülikoolis peetakse naisi oma olemuselt suurema sisemise vaimsuse ja puhtusega isikuteks, nad on alati olnud juhtivatel positsioonidel erinevates Brahma Kumarise filiaalides üle terve maailma. Kuigi Sahaj Margi Eesti kogukond koosneb peamiselt naistest, ei rõhutata seal ühe soo üleolekut teise üle ning prefektiks võivad saada nii mehed kui ka naised. Kuid Meistrid ehk gurud on alati olnud meessoost.

Mõlemad liikumised peavad teisi religioone lahkarvamuste põhjuseks ning arvavad, et just nende liikumine saab ühendada ühiskonda. Mõlemad vaimsed grupid peavad tähtsaks palverännakuid Indiasse.

Kui Brahma Kumarise liikmed kogunevad igal hommikul *murli* lugemiseks, siis Sajah Margi liikumises osalejad saavad igal hommikul uudiskirja e-posti kaudu, mis kujutab endast Õpetajate lühikest juttu vaimsusest, praktikast ja elust.

5.2. Liikmed

Mõlema organisatsiooni liikmete arv on enam-vähem võrdne (kuid täpset liikmete arvu on võimatu üles lugeda, kuna mõlemas grupis on inimesi, kes osalevad aktiivselt kõikides üritustes, ning samuti neid, kes käivad aeg-ajalt).

Mõlema India vaimse grupi liikmed jaotakse kahte rühma: algajateks ja edasijõudnuteks. Kuid erinevus nende kahe rühma vahel on Brahma Kumaris Vaimses Ülikoolis märkimisväärselt suurem. Õppimine on seal üles ehitatud kindlal hierarhial ehk on olemas mitu erinevat kursust, mille peab läbima teatud kindlas järjekorras. Inimene ei saa enne läbida mingit kursust või kuulata loengut, kui pole läbinud samm-sammult eelnevaid etappe. Isegi küsimustele, mis puudutavad järgmistes etappides käsitletavaid teemasid, vastatakse vastumeelselt või öeldakse, et see tuleb ettenähtud kavas hiljem.

Shri Ram Chandra Missioonis püütakse kõikidele küsimustele vastata sõltumata sellest, mis teemasid need puudutavad. Samuti on uute liikmete jaoks olemas baaskursus, kuid selle kestvus on lühem võrreldes Brahma Kumarise omaga.

Kuid selleks, et minna India *ashrami* Meistri juurde, tuleb regulaarselt sooritada praktikat vähemalt ühe aasta jooksul. Samuti kontrollitakse liikumises Sahaj Marg rangemalt, kas inimene mediteerib ja sooritab igapäevaselt puhastust või mitte.

(Naine, 29 aastat) Kui ma alles alustasin Sahaj Marg praktikat, tekkisid mul raskused selle igapäevase sooritamisega, kuna mul on väikesed lapsed, kes ei lasknud mul vaiksuses mediteerida. Kuid minu prefekt helistas mulle peaaegu iga päev, et küsida, kuidas mul läheb ja kas ma olen „ennast puhastanud” ja muid vajalikke asju teinud. Mul oli piinlik

talle tunnistada talle, et olen mingil päeval praktika vahele jätanud, ning ma andsin endast parima selleks, et korralikult kõike sooritada.

Peaks mainima, et kõiki liikmeid ei kontrollita igapäevaselt, kuna see sõltub inimese tüübist ning tema enesemotivatsioonist kõrgema vaimse arengu saavutamiseks.

Loenguid, kursusi ja meditatsioone viivad läbi inimesed, kes on praktikaga piisavalt pikalt tegelenud ning kellel on olemas Õpetaja staatus. Mõlemasse gruppi saavad kuuluda inimesed, kes on vähemalt 18 aastat vanad.

5.3. India vaimsed praktikad ja võrdlus kristlusega

Kuigi mõlemad India vaimsed grupid rõhutavad seda, et nende organisatsioonid on mittereligioossed ning sinna võivad kuuluda erinevatest konfessioonidest tulnud inimesed, ilmneb samas aga nende alaväärstav ja varjamatult põlglik suhtumine teistesse religioonidesse.

(Mees, 30 aastat, SM) Väga oluline on loobuda mistahes teistest vaimsetest või religioosetest praktikatest vähemalt esimese kolme kuu jooksul. Erinevat liiki vaimsete praktikate omavahel segamine võib viia negatiivsete tagajärgedeni. On võimatu ennustada, kuidas praktika ja mõne religiooni kombineerimine indiviidile mõjub. Ausalt öeldes olin mina tunnistjaks sellele, kuidas inimene tahtis ühendada, kuid see mõjus talle negatiivselt.

(Naine, 53 aastat, BK) Religioone on palju, kuid vaimsus on üks ja ainus. Religioonid on inimestele antud erinevate prohvetite kaudu selleks, et toetada nõrku hingi. Kuna lõppude lõpuks on Jumal Brahma Baba kaudu andnud õiget õpetust, muutub arusaadavaks teiste religioonide ajutine abistav roll.

(Naine, 29 aastat, SM) *Meie palvetamine erineb väga kristlikust palvetamisest. Oma palvetes ei palu me midagi, ei mangu midagi Jumalalt, nagu inimesed kirikutes tavaliselt seda teevad. Meie palve eesmärgiks on Meistriga kontakti saada. See palve on väga lühike ja lihtne:*

O Meister!

Sina oled inimelu eesmärk!

Me oleme ainult oma soovide orjad, mis pärsivad meie arengut.

Sinu oled ainus Jumal ja jõud

Selleks, et viia meid sellele astmele.

Samuti vastandab Brahma Kumaris Vaimse Ülikooli õpetaja teistes religioonides palvetamist meditatsioonile.

(Naine, 53 aastat) *Inimesed alati paluvad Jumalalt liiga palju, nad jäävad materiaalsetesse asjadesse kinni ning ei pööra oma hingele tähelepanu.*

Suurem osa inimestest antud töös käsitletud gruppides on pärit kristlikest perekondadest ning paljud nendest on ka lapsepõlves ristitud. Mõni osa nendest, kellega ma olen Kristuse teemat käsitlenud, tunnistasid, et mingil eluperioodil käisid nad ka õigeusu kirikus. Siiski pole liikmete seas kedagi, kes oleks kristlust India vaimse praktikaga kombineerinud.

(Naine, 28 aastat, SM) *Ma olen lapsepõlves ristitud, kuid hakkasin kirikus käima alles täiskasvanu eas. Aga mulle ei meeldinud see, et ma ei saanud seal oma küsimustele vastuseid. Näiteks Piibli kohta. Kui ma esitasin küsimusi, et miks on nii, olid vastused põhjendatud sellega, et Jumal on nii öelnud või et Piiblis on nii kirjas. Ei mingeid seletusi.*

Hiljem, kui ma hakkasin juba internetist nendele samadele küsimustele vastuseid otsima, tuli välja, et on võimalik ka teisiti vastata. Mul tekkis tunne, et need kirikuõpetajad, kelle käest ma olen küsinud, on ise kuidagi segaduses. Vähemalt mul isiklikult nendega ei vedanud. Sahaj Margis oli minu prefekt suuteline kõike mulle selgitama: miks on vaja just teatud viisil midagi teha, milleks see on vajalik jne. Kui ma kogesin ühendust Meistriga, kui ma tundsin, et Ta aitab mind minu vaimsel teel, muutus mediteerimine kohe palju lihtsamaks. Mõnda aega käisin kirikus ka edasi. Sellest praktikast aga saan ma palju rohkem kui õigeusust. Olen kirikust viimasel ajal niivõrd eemaldunud, nii et risti kannan juba rohkem harjumuse pärast.

(Naine, 46 aastat, BK) Mina pidasin ennast õigeusklikuks kümme aastat tagasi. Praegu olen kirikust eemale jäänud. Minu jaoks oli see pigem eneseotsimise periood, mille jooksul pöördusin vene inimese jaoks kõige traditsioonilisema konfessiooni juurde. Ühel esimestest loengutest seletati meile „religioonipuu” mudelit ning see on koosõlas minu arusaamaga.

Mõnede intervjuueeritavate puhul, kelle vanemad on õigeusklikud, jäi mulje, nagu oleksid nad traditsioonilises religioonis ja Jumalas pettunud.

(Mees, 63 aastat) Püüdsin emale seletada kõike seda, milleni ma olen elu jooksul jõudnud. Kuid ta ei saa sellest aru. Käib kirikus, kuid see ei aita teda. Kristlus on üldse suur inimkonna petmine. Vaid Ida religioonides peitub tarkus, millest ei juua isegi terve elu jooksul lõplikult aru saada.

(Naine, 32 aastat) Minu jaoks ei tähenda asjaolu, et ma olen kunagi ristitud, mitte midagi, kuna õigeusus on väga palju asju, mis ei ole mulle lähedased ning millest ma aru ei saa. Mul tekib sisemine vastuolu religiooni suhtes, kuna seda kasutati inimeste mõjutamiseks.

6. Analüüs ja kokkuvõte

Küsimusele, miks on need inimesed eelistanud kristlusest ja konkreetselt õigeusust erinevat usku ehk usku Idast, on väga raske vastata. Sama küsimusega oma doktoritöös kokkupuutunud Lea Altnurme avaldab arvamust, et „kuna nõukogude ajal on Eesti ühiskond muutunud äärmiselt sekulaarseks ning kristlus sai noortele inimestele umbvõõraks,” siis selles peitubki vastus (Altnurme, 2005: 200).

Mõtiskledes sellel teemal ning otsides põhjusi erinevatest töödest, keskendusin nendele vastustele, mis sobiid minu arvates kõige rohkem just Eesti religioosse ning rahvusliku olukorraga ja toon välja mõned põhjused.

Ühe Ida uususundi juurde pöördumise põhjuseks peavad paljud religioonisotsioloogid kuuluvustunde ning sõpruskonna otsimist (Cox, 1976). Eelkõige tähelepanu ning soojuse vajadus, kuid ka sõprussidemete puudus tõmbavad inimesi nende usurühmade juurde (Cox, 1976). Küsitluste käigus leidsin, et tõepoolest on sõpruskond see, mis neil on koos vaimse liikumisega ühinemisega tekkinud ja mis on nende jaoks oluline. Kuigi vaimsed praktikad jäävad peamiseks teemaks, arutatakse lisaks sellele ka eraelu sündmusi ja -probleeme. Püsiliikmed tunnevad teineteist väga hästi ning veedavad hea meelega koos palju aega. Näiteks korraldab Sahaj Marg igal pühapäeval kaks tunnipikkust kollektiivset meditatsiooni, mille vahel on kolmetunnine paus ja selle jooksul süüakse koos hommikusööki ning vesteldakse erinevatel teemadel. Peaaegu kõik liikmed võtavad sellest osa ning igaüks toob midagi hommikusöögi jaoks kaasa. Mõlema organisatsiooni püsiliikmed mitte ainult ei osale erinevates üritustes ning väljasõitutes, vaid aitavad kaasa ka nende korraldamisel ning pühendavad selle jaoks palju oma enda vaba aega. Kuna liikmeskonda kuuluvad inimesed erinevate professionaalsete oskustega, leiavad tihti aset situatsioonid, kus mõni liige, kes omab erialaseid teadmisi, nõustab teisi sellel teemal. Kuna individuaalsed loengud on üldlevinud ja lubatud praktika Brahma Kumaris Vaimses Ülikoolis, siis tihti just

need inimesed, kes pikaajaliselt võtavad osa vaid seda tüüpi õppusest, leiavad kas lõpuks ikkagi aega käimiseks ka koos teistega või langevad vaikselt grupist üldse välja.

Samuti võib nende inimeste õigeusust eemaldumist tõlgendada uue identiteedi loomise viisina, mis erineks tavalise Eestis elava venelase omast. Õigeusust lahkumist võib vaadelda kui vastumeelsust määratleda oma identiteeti rahvusliku ja kultuurilise juurte põhjal ning soovi end teostada indiviidina vaimse otsingu ja vaimse praktika kaudu. See on nii sotsiaalne kui ka kultuuriline valik, mis on tüüpilisem kõrgema haridustasemega inimeste jaoks ning isikutele, kellel on olemas hea sotsiaalne staatus ning perekond. Seda arvestades pakub Ida religioon nendele inimestele viisi enda potentsiaali realiseerimiseks ning probleemidega tegelemiseks selle asemel, et elumurede eest põgeneda. Just seda viimast on sotsioloogid sektidele tihti ette heitnud.

Lisaks on Põlenik (2004) oma töös välja toonud, et „[v]iidates E. Laymani uurimusele budismi kohta Ameerika Ühendriikides toob Ch.Prebish¹ välja põhjusi, mis soodustavad muude liikumiste hulgas ka budismi levikut.” Suuremat osa nendest põhjustest võib autori arvates täheldada Eestis seoses Aasia uusususundite levikuga. „[N]äiteks, intellektuaalne või teaduslik kõitvus; võimalus parandada „haiget ühiskonda”; hiilguse, sümbolismi ja esoteerika võlu; põhimõtteline võimalus ise midagi ära teha; soov ületada tavapärast ja igapäevast; vajadus targa ja heatahtliku autoriteedi järele; kehtivale korrale vastandumise aspekt; soov vabaneda kannatustest; püüdlemine täisväärtuslikuma elu poole; tõe otsimise tahe” (Põlenik, 2004).

See, et uue vaimse liikumisega seotud kogemuse intensiivsus ning organisatsiooni olulisus liikme jaoks tõenäoliselt indiviiditi ning grupiti on erinev, on ilmselge, kuid väärib siiski mainimist. See sõltub ka sellest, kas liige on äsja liitunud või on ta kogemusega grupi liider. Mõne inimese jaoks jääb liitumine uue vaimse

¹ Prebish, Charles. *Encyclopedia of the American Religious Experience. Studies of Traditions and Movements*, 1988.

liikumisega kõige tähtsamaks sündmuseks tema elus, kuna see võib tähendada mitte ainult suuna ja tähenduse leidmist elus ning lunastuse lootust, vaid ka kuuluvustunnet mõttekaaslastest kogukonnaga. Samuti ka võimalust arendada nii suhteid Jumalaga kui ka oma vaimsust ning leida tõeline „mina”, mis neil ei ole väljaspool vaimset liikumist õnnestunud. Muidugi on ka neid, kelle jaoks alguses tundus kogemus oluline ja väärtuslik, kuid mõne aja pärast nad erinevatel põhjustel pettusid õpetuses, liidris või praktikas (Barker, 1999: 25).

Oma uurimistöös lükkavad Gussner ja Berkowitz ümber levinud arvamuse, et India päritoluga uutes usulistest rühmades osalejad on halvasti ühiskonda integreerunud, madalama haridustasemega ning perekonnaprobleemidega. Uuring oli läbiviidud Ameerika Ühendriikides ning sellest võttis osa 327 inimesest 10 erinevast India meditatsiooni ja vaimsest grupist, kes täitsid ankeedi, mis hõlmas endas inimeste tausta, grupi ajalugu ja meditatsiooni tüüpi, kogemust ja põhjuseid, miks inimene on liitunud selle gruppiga. Andmete analüüsi põhjal järeldasid autorid, et India vaimsete liikumiste liikmete haridustase on kõrgem kui populatsioonis keskmiselt. Käesoleva töö autor on jõudnud samade järeldusteni nagu kõnealuse artikli autorid - inimesed India uutes vaimsetes gruppides ei ole mitte mingis mõttes alaväärsed, ühiskonda integreerumise probleemidega ega kriminaalse taustaga. Pigem on liikumistega ühinemise põhjused terapeutilised ja aitavad rasketel eluperioodidel.

BIBLIOGRAAFIA

Altnurme, Lea. *Kristlusest oma usuni: Uurimus muutustest eestlaste religioossuses 20.sajandi II poolel*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2005.

Altnurme, Lea (toim.). *Uued usulised ja vaimsed ühendused Eestis*. Tartu, 2012.

Ave Põlenik. *Budismist Eestis*. Altnurme, Lea (toim.). *Mitut usku Eestis: Valik usundiloolisi Uurimusi*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004.

Barker, Eileen. *New Religious Movements. Their Incidence and Significance*. Wilson, Bryan. Cresswell, Jamie (toim.). *New Religious Movements. Challenge and Response*. London: Routledge, 1999.

Clarke, Peter. *Encyclopedia of New Religious Movements*. Routledge, 2006.

Cox, Harvey. *Turning East*. New York: Simon and Shuster, 1977.

Daschke, Dereck & W. Michael Ashcraft, ed. *New Religious Movements*. New York: New York University Press, 2005.

Дворкин, Александр. *Сектоведение. Тоталитарные секты. Опыт систематического исследования*. Нижний Новгород: Издательство Св. Князя Александра Невского, 2002.

Jõks, Eerik (toim.). *Astu alla rahva hulka (Artikleid ja arutlusi Eesti elanikkonna vaimulaadist)*. Tallinn: Eesti Kirikute Nõukogu, 2012.

Liiman, Raigo. *Usklikkus muutuvast Eesti ühiskonnas*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2001.

Melton, John Gordon,; Baumann, Martin. *Religions of the World: A Comprehensive Encyclopedia of Beliefs and Practices. S - Z, Volume 4*. Santa Barbara, CA: ABC-CLIO, 2002.

Partridge, Christopher. *Encyclopedia of New Religions (New Religious Movements, Sects and Alternative Spiritualities)*. Oxford, England: Lion Hudson, 2004.

Internetmaterjalid

Агеенкова, Е.К. *Трансформации функции гуру в современных западных религиозных движениях индуистской направленности*.

Минск: БГУ, 2011. 125–129. Külastatud 07.05.2013

Beltadze, Diana. <http://www.slideshare.net/Statistikaamet/diana-beltadze-rel-2011-15aastane-ja-vanem-elanikkond-usu-jrgi>, 2011. Külastatud 07.05.2013.

Brahma Kumaris. <http://www.bkwsu.org/>. Külastatud 07.05.2013.

Brahma Kumaris Info - the Truth about the BKWSU. Independent thought about the Brahma Kumaris World Spiritual University, End of the World. <http://www.brahmakumaris.info/end-of-the-world/>. Külastatud 07.05.2013.

Gussner, R. E. and S. D. Berkowitz. *Scholars, Sects and Sanghas, 1: Recruitment to Asian-Based Meditation Groups in North America*. Sociological Analysis, 49: 2, 136-170 Oxford University Press, 1988. Külastatud 07.05.2013.

Haridus- ja Teadus Ministeerium, EL haridusindikaatorid <http://www.hm.ee/index.php?0511902>, 2013. Külastatud 07.05.2013

Sahaj Marg. System of Raja Yoga Meditation. <http://www.sahajmarg.org/lalaji-maharaj>. Külastatud 07.05.2013.

Shashwat. The Cult of Sahaj Marg (Shree Ram Chandra Mission), Sahaj Marg in Nut-Shell 2011 <http://srcmcultofindia.blogspot.com/>, 2011. Külastatud 07.05.2013.

Võõrkeelne resüme

Русские Эстонии в различных индийских религиозных группах

В бакалаврской работе приведены результаты исследования индийских религиозных групп Эстонии, деятельность которых направлена на русскоязычное население страны. Работа сосредоточена на двух новых религиозных организациях, а именно Брахма Кумарис Всемирном Духовном Университете и Миссии Шри Рам Чандры (Сахадж Марг). Методом исследования причин вступления людей в эти организации, выявления их социального статуса, уровня образования и ежедневных духовных практик являются интервью и включённое наблюдение. Данная работа содержит шесть глав. Первая глава является вступительной, в которой поясняется выбор темы и методов исследования. Автор затрагивает теорию о том, что религия (в частности православие для русских людей в Эстонии) является важной частью национального самосознания этнических меньшинств. Вторая глава посвящена двум новым религиозным движениям Эстонии, истории их возникновения и распространения, учению, духовным практикам и основоположникам. Третья глава сосредоточена на общинах вышеупомянутых организаций и их деятельности, направленной на привлечение новых адептов. Четвёртая глава представляет собой социальную характеристику участников обеих организаций. В пятой главе проводится сравнения этих двух групп и выявляются основные различия в учении и духовных практиках. Шестая глава представляет собой заключение, а также анализ возможных причин, побуждающих людей отказываться от своей традиционной религии в пользу совершенно отличных от неё духовных практик Востока. Целью данной работы является обзор индийских новых религиозных движений, участниками которых являются русскоязычные люди Эстонии.

Lisa 1: Intervjuu küsimused

Kui vana Te olete?

Perekonnaseis?

Haridus?

Kas te olete ristitud?

Kas teie vanemad on usklikud? Millisse usku nad kuuluvad?

Kui kaua te kuulute sellesse organisatsiooni?

Millistes religioossetes ja vaimsetes praktikates Te osalete või millistega tegelete?
(meditatsioon, jooga, palvetamine)

Mis muutus teie eluviisides?

Mida on teid siia toonud ning mille kaudu/kuidas te saite teada sellest praktikast? Mis mõjutas Teid asuma vaimsele teele?

Kas elu jätkub pärast surma?

Mida Teie jaoks tähendab Jumal?

Kas usk Jumalasse ja Raja Jooga meditatsioon annavad ennast kombineerida?
Õigeusk ja praktikad?

Kui palju aega te pühendate praktikatele päevas/ nädalas?

Kui tihti toimuvad koosolekud, loengud, kollektiivsed mediteeringud?

Kes on õpetajad, kes loengud või mediteeringud läbi viivad?

Kui palju inimesi regulaarselt nendes osaleb?

Kui oluline on usk teie igapäevases elus?

Jumal on üks kuid teed tema juurde võivad olla erinevad. Kas te nõustate selle väljendiga?

Mida te mõistate Jumala all?

Mina Tatiana Kovaleva

sünnikuupäev: 01.05.1990

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „EESTI VENELASED ERINEVATES AASIA VAIMSETES GRUPPIDES”.

1. mille juhendaja on Irina Paert

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 10.05.2013